

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหาร
ส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม*

THE INTEGRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES IN THE DEVELOPEMENT OF PEOPLE'S
COMMUNITIES AT HUAIAENG SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION
AREA, MUENG MAHASARAKHAM DISTRICT, MAHASARAKHAM PROVINCE

พระเกรียงศักดิ์ ปัญญาวิโร (โทท่า)¹, พระครูกิตติวาราท²
Phra kiangsak Panyawachiro (Thotham)¹, Phrakrukittiwarat²
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand.^{1,2}
Email : Phanyawachiroo08@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็น การบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง 4) เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายและเชิงพื้นที่ เป็นวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชน อายุ 18 ปีขึ้นไป เป็นผู้มิลิทธิเลือก ตั้งตามประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2563 ในเขตพื้นที่ตำบลห้วยแอ่ง จำนวน 341 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ระหว่าง 0.67-1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และค่า F-test (One-way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และพื้นที่พุทธธรรม (สังคหวัตถุ 4) รองลงมา ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยรวมเพศไม่แตกต่างกัน นอกนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน ได้แก่ อบรมปลูกจิตสำนึกเพื่อพัฒนาจิตใจของประชากรในชุมชนพัฒนาจากภายในสู่ภายนอกได้อย่างยั่งยืน 4. การนำผลวิจัยไปใช้ในเชิงนโยบายและพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนให้มากขึ้นสนับสนุนเพิ่มงบประมาณในทุกโครงการพัฒนาชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ : 1. การบูรณาการ 2. หลักพุทธธรรม 3. การพัฒนาชุมชน 4. ประชาชน

ABSTRACT

The objectives of this article are 1) to study the state of integration of Buddhist principles in people's community development; Huai Ang Subdistrict Administrative Organization area Mueang Maha Sarakham District Maha Sarakham Province 2) to compare ideas See the integration of Buddhist principles in developing the community of people classified by gender, age, education level, and occupation. 3) To study recommendations for integrating Buddhist principles. in the development of people's communities Huai Ang Subdistrict Administrative Organization area 4) To use research results for policy and spatial use. It is a quantitative research method. The sample group used in the research included people aged 18 years and over who had the right to choose. Set according to the announcement of the names of 341 people eligible to vote for Subdistrict Administrative Organization Council members/President of the Subdistrict Administrative Organization 2020 in the Huang Ang Subdistrict area. The research instrument was a questionnaire with content validity between 0.67-1.00 and has a confidence level of 0.95. Statistics used in data analysis include percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test (One-way ANOVA) values.

The results showed that: 1. The state of integrating Buddhist Principles in the development of People's communities at Huai Ang Sub-district Administrative Organization Area, overall, was at a high level. When considering by aspect in order from the highest average to the lowest were: creating a learning society and revitalizing civilization (Sangaha Vatthu Principles) followed by sustainable environment, and the side with the lowest average was creating strong community. 2. The results of comparing opinions on the integration of Buddhist Principles in community development, classified by gender, age, education level, and occupation overall, gender was no difference. Other than that, the difference was statistically significant at the .05 level. 3. Recommendations on Integrating Buddhist Principles in development of people community were: cultivated consciousness training to develop the minds of the people in the community, developed from the inside to the outside sustainable manner. 4. Application of research results in terms of policy and area: Huai Ang Sub-district Administrative Organization should pay more attention to community development, supporting and increasing the budget in every community development project to enhance the efficiency of community development.

Keywords : 1. Integration 2. Buddhist principles 3. Community Development 4. People

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การพัฒนาชุมชนได้รับความนิยมนิยมและแพร่หลายไปทั่วโลก เมื่อองค์การสหประชาชาติให้การยอมรับ โดยองค์การสหประชาชาติได้กำหนดความหมาย หลักการและวิธีการพัฒนาชุมชนขึ้นเพื่อใช้ร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิก และที่สำคัญ คือ การที่องค์การสหประชาชาติกำหนดให้ระหว่างปี ค.ศ. 1960-1969 เป็นทศวรรษแห่งการพัฒนา กำหนดเพิ่มเติมให้ ปี ค.ศ. 1970-1979 เป็นทศวรรษที่สองแห่งการพัฒนาติดต่อกัน ทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางและนิยมนำมาใช้กันโดยทั่วไปในปัจจุบัน (ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2546) ส่วนในประเทศไทยความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนได้มีการริเริ่มขึ้น โดยกระทรวงมหาดไทยที่ได้ประกาศใช้แผนบูรณชนบท เมื่อ 1 เมษายน 2485 โดยมุ่งหวังให้ราษฎรไทยเป็นพลเมืองดี มีที่ดินทำกินและมีการครองชีพที่ดีขึ้น แต่ในหลักการที่กำหนดนั้น เป็นการพัฒनावัตถุเป็นหลักและมีการดำเนินการไปได้ประมาณ 2 ปี เพราะขาดหลักวิชาการและไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ประกอบกับเกิดสงครามมหาเอเซียบูรพา (สงครามโลก ครั้งที่ 2) ทำให้ประเทศต้องตกอยู่ในภาวะของสงคราม ภายหลังจากสงครามสิ้นสุดลงรัฐบาลได้ริเริ่มฟื้นโครงการบูรณชนบทขึ้นมาอีกครั้ง โดยใช้แผนการบูรณชนบทปี 2485 เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการพัฒนา และภายใต้แผนการบูรณชนบทนี้ ได้มีคณะกรรมการบูรณชนบทเกิดขึ้นในทุกท้องถิ่นที่อยู่นอกเขตเทศบาล ในปี 2496 กระทรวงมหาดไทยได้สั่งระงับ เพราะไม่ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากสภาผู้แทนราษฎร ต่อมาในปี 2497 กรมประชาสงเคราะห์ได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารวิเทศกิจของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยการสนับสนุนส่งเสริมเจ้าหน้าที่ไปศึกษาดูงานการพัฒนาท้องถิ่นในประเทศอินเดียและพม่า เมื่อกลับมาได้เสนอรายงานและร่างโครงการจนได้โครงการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อนำเสนอรัฐบาล เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2499 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบอนุมัติให้ใช้เป็นโครงการพัฒนาท้องถิ่นแห่งชาติ ซึ่งเป็นการเริ่มดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นครั้งแรกอย่างจริงจัง ปี 2498 ประเทศไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติผ่านทางสำนักงาน UNESCO จัดตั้งโครงการมูลสารศึกษา (Fundamental Education) ขึ้นที่จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อผลิตบุคลากรออกไปพัฒนาชนบทเรียกว่า “สารนิเทศ” ซึ่งต่อมาได้โอนไปขึ้นอยู่กับสำนักงานพัฒนาการท้องถิ่นกรมมหาดไทย เมื่อเดือนสิงหาคม 2502 จากนั้นในปี 2502 องค์การสหประชาชาติ (UN) จัดให้มีการประชุมสัมมนานักบริหารการพัฒนาท้องถิ่นขึ้นในประเทศไทย ระหว่างประเทศต่างๆในภูมิภาคเอเชีย จำนวน 6 ประเทศ ภายหลังจากการประชุมสัมมนาเสร็จ ส่งผลให้มีการจัดตั้งสำนักงานพัฒนาท้องถิ่นเป็นสำนักงานอิสระขึ้นตรงต่อกรมมหาดไทย เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2502 และกลายเป็นส่วนการพัฒนาท้องถิ่นไทย เมื่อปี 2503 จากนั้นได้จัดตั้งขึ้นเป็นกรมการพัฒนาชุมชน เมื่อปี 2504 และได้จัดให้มีสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท หรือ รพช. ขึ้นเมื่อปี 2507 (ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2546)

การพัฒนาสังคมไทยที่ผ่านมาเป็นการเปลี่ยนแปลงของสภาพชุมชนและสังคมไทยจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันที่ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและมีความทันสมัยมากขึ้น ปัจจุบันสังคมไทยเป็นลักษณะของสังคมโลกาภิวัตน์มีความเจริญก้าวหน้าในเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อมูลข่าวสาร และนวัตกรรมใหม่ๆ ที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว รวมถึงพัฒนาการทั้งด้านการแพทย์ การสื่อสาร การค้าและการลงทุน เป็นต้น นอกจากนี้การรวมตัวกันของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations : ASEAN) หรือ “ประชาคมอาเซียน (ASEAN)

Community)” ยังเป็นแรงผลักดันที่ก่อให้เกิดการแข่งขันกันในการค้าและการลงทุน ทำให้สังคมไทยมีความจำเป็นต้องเร่งรัดการพัฒนาคน ชุมชน สังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศอื่นมากขึ้น เพื่อไม่ให้ประเทศตกอยู่ในสภาพที่อ่อนแอ ล้าหลังและเสียเปรียบการพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนตามแนวทางของการพัฒนาประเทศนอกจากจะต้องให้ความสำคัญและความร่วมมือในการดำเนินตามแนวทางการพัฒนาประเทศ ด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐโดยปัจจุบันแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นับเป็นแนวทางในการบริหารพัฒนาประเทศเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นไปอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs) ขององค์การสหประชาชาติซึ่งเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง การพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงเป็นแนวทางที่มีความสำคัญที่จะช่วยแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุบลรัตน์, 2558)

บริบทชุมชนในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ได้ดำเนินการทบทวนแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561-2565) และเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2561 โดยมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาในระดับต่างๆ และเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน เพื่อให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปอย่างต่อเนื่องตามยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ตามวิสัยทัศน์ “ท้องถิ่นพัฒนา ชุมชนเข้มแข็ง เกษตรปลอดภัย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สังคมแห่งการเรียนรู้ อยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน” (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง, 2564)

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง (2564) ได้มีการศึกษาสภาพปัญหาหรือจุดอ่อนของปัญหาการพัฒนาที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไขขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ตามประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) ตั้งแต่วันที่ 1 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2564 อ้างตามยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง วิเคราะห์เพื่อพัฒนาท้องถิ่น พบว่า ราษฎรประสบปัญหาความยากจน ส่วนใหญ่ประชาชนประกอบอาชีพทางการเกษตรเพียงอย่างเดียวทำให้ขาดรายได้ ประชาชนไม่สามารถรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการด้านเศรษฐกิจของชุมชนในรูปของกลุ่มอาชีพอย่างเข้มแข็งได้ เนื่องจากประชาชนขาดความรู้และคุณธรรมที่จะช่วยเชื่อมต่อประสานให้เกิดการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชนของตนได้อย่างเข้มแข็ง ดังนั้นเห็นควรนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาช่วยในบูรณาการจัดการแก้ไขปัญหา โดยนำหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 บูรณาการปฏิบัติตาม เป็นการบำเพ็ญการสงเคราะห์คือปฏิบัติตามหลักการสงเคราะห์หรือธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคีประกอบด้วย 4 ข้อดังต่อไปนี้ ทาน คือ ให้ปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทั้งวัตถุทานธรรมทานและอภัยเสียสละแรงกายแรงใจให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ปิยวาจา คือ กล่าวคำสุภาพมีประโยชน์เพื่อให้เกิดไมตรี ความสามัคคีมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน อัตถจริยา คือ ทำประโยชน์แก่เขาแก่ส่วนรวม และสมานัตตตา คือ เอาตัวเข้าสมานวางตนเสมอภาคร่วมกันแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน มีความเสมอตนเสมอปลายมุ่งพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546)

จากปัญหาดังกล่าวจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ที่มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนไปในทิศทางที่ดีขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของประชาชนเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามแตกต่างกัน

3.2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามแตกต่างกัน

3.3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามแตกต่างกัน

3.4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามแตกต่างกัน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ได้ทราบสภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

4.2 ได้ทราบการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

4.3 ได้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนประชาชน อายุ 18 ปีขึ้นไป เป็นผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งตามประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกองค์การบริหารส่วนตำบลตามบัญชีย้ายเข้าก่อน 29 พฤศจิกายน 2563 ในเขตพื้นที่ตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำนวนทั้งสิ้น 341 คน กำหนดขนาดตัวอย่าง โดยการเทียบตารางสำเร็จรูปขอ เครจซี และมอร์แกน (R.V.Krejcie and D.W.Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่าง 341 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) สุ่มตัวอย่างตามบัญชีรายชื่อ ความห่างของแต่ละลำดับอยู่ที่ 9 รายชื่อเป็นหนึ่งตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม มีลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามหลักวิธีการของลิเคิร์ต (R.A. Likert) ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม มีลักษณะปลายเปิด (Opened form) มีค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.950 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1. ประสานงานกับงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลถึงผู้บริหารของเขตการปกครององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ผู้นำหมู่บ้านทั้ง 10 หมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลทำการวิจัย 2. ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมด้วยผู้ช่วยในการวิจัย 3. ทำการแจกเอกสารแบบสอบถาม โดยทำการชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างฟังโดยให้เวลาในการตอบแบบสอบถาม และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาอีกครั้ง 4. เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการตอบแล้วทั้งหมด เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการต่อไปการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1. นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ทั้งฉบับ 2. นำแบบสอบถามที่เลือกไว้แล้ว ดำเนินการให้คะแนนตามเกณฑ์ 3. นำคะแนนที่ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป 4. วิเคราะห์ข้อมูลระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งในภาพรวม รายด้านและเป็นรายข้อ แล้วแปรผลตามเกณฑ์การวิเคราะห์แต่ละข้อ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ดังต่อไปนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง การพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง การพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง การพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง การพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง การพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับน้อยที่สุด 5. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยใช้ความถี่และร้อยละ 6. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าความต่างของการบูรณาการหลักพุทธ

ธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้ค่า t-test (Independent) ในการเปรียบเทียบตัวแปร 2 กลุ่ม 7. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าความต่างการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้ค่า F-test (One-way ANOVA) ในการเปรียบเทียบตัวแปรที่มีค่ามากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป 8. เก็บรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequencies) 9. นำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) และค่าการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (F-test)

5. ผลการวิจัย

5.1 วิเคราะห์สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและรายด้าน

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชน ของประชาชน (สังคหวัตถุ 4)	สภาพการบูรณาการ			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการโครงสร้างพื้นฐาน	3.78	0.91	มาก	3
2. ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย	3.73	0.83	มาก	4
3. ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง	3.68	0.88	มาก	5
4. ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟู อารยธรรม	3.82	0.88	มาก	1
5. ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน	3.81	0.91	มาก	2
รวมเฉลี่ย	3.76	0.82	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.82) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.88) รองลงมาด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.91) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.88)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏดังนี้

1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ช่วยกันตรวจตราสอดส่องปัญหาที่เกิดขึ้นของระบบน้ำประปา ระบบไฟฟ้า ระบบการคมนาคม เมื่อพบปัญหาแล้วแจ้งข่าวต่อองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง (อัครจริยา) รองลงมา คือ มีความสามัคคีกันในกลุ่มชนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการทำงาน (อัครจริยา) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ช่วยรักษาความสะอาดบำรุงรักษาถนน ท่อระบายน้ำ (ทาน)

2) ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ร่วมกันพัฒนาทำความสะอาดรักษาแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำสำหรับการเกษตร (อัครจริยา) รองลงมา คือ ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรและการแปรรูปสินค้าผ่านการอบรมจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งอยู่อย่างสม่ำเสมอ (ทานและสมานัตตตา) แจ้งข่าวสาร ข่าวประชาสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมเกษตรของประชาชน (ปิยวาจา) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ แบ่งปันความรู้ด้านอาชีพการเกษตรที่ตนมีหรือได้รับจากการอบรมมาให้แก่คนในกลุ่มชน (ทาน)

3) ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ได้รับข้อมูลข่าวสารสวัสดิการสนับสนุนเด็ก สตรี คนชรา คนพิการและผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและการดูแลสุขภาพ (ปิยวาจา) รองลงมา คือ ให้ความร่วมมือแสดงข้อมูลพื้นฐานเพื่อจัดสวัสดิการและการดูแลสุขภาพ (ทานและ สมานัตตตา) และรับการตรวจสุขภาพที่ได้รับการจัดสรรมาอยู่เป็นประจำ (สมานัตตตา) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ส่งเสริมอาชีพของชุมชน โดยการรวมกลุ่มอาชีพภายในชุมชน และจัดแสดงสินค้า (อัครจริยา)

4) ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ให้ความร่วมมือในการจัดงานบุญตามประเพณี (ทานและอัครจริยา) รองลงมา คือ ส่งเสริมช่วยเหลือการจัดงานพิธีทางศาสนาอย่างเต็มความสามารถและสม่ำเสมอทุกครั้งที่มีการจัดงาน (ทาน อัครจริยา และสมานัตตตา) และมีส่วนรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ (อัครจริยา) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาทุกระดับ ทุกรูปแบบ และทุกระบบ (ทาน)

5) ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีจิตสำนึกและเห็นความสำคัญของธรรมชาติและป่าไม้ (อัครจริยา) และให้ความสำคัญสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยร่วมมือกันรักษาความสะอาด จัดการขยะให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (ทานและอัครจริยา) รองลงมา คือ มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้คนในชุมชนได้ร่วมทำกิจกรรมฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ (ปิยวาจา) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ได้รับการสนับสนุนความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งอย่างต่อเนื่อง (อัครจริยา)

5.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อายุ ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (สังคหวัตถุ 4) ไม่แตกต่างกัน นอกนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระดับการศึกษา ทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาชีพ ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนไม่แตกต่างกัน นอกนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปได้ว่าในภาพรวมประชาชนมีความคิดเห็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม (สังคหวัตถุ 4) ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การพัฒนาชุมชนอันประกอบด้วย โครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมเกษตรปลอดภัย การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรม สังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคล ประสานหมุนวนในสามัคคี เป็นหลักสงเคราะห์ ช่วยเหลือส่งเสริมซึ่งกันและกันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม อันประกอบด้วยแนวปฏิบัติ 4 ข้อ คือ ทาน ปิยวาจา อุตถจริยา และสมานัตตตา บูรณาการหลักการพัฒนาชุมชนในแต่ละด้าน โดยการปลูกจิตสำนึก พัฒนาจิตใจประชาชนในชุมชน โดยจัดให้วัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ อบรมจิตให้รู้จักหลักธรรมแห่งสงเคราะห์ เพื่อนำไปปฏิบัติงานสู่การพัฒนาชุมชนของประชาชนได้อย่างยั่งยืน และส่งผลให้สภาพของชุมชนพัฒนาเจริญมากยิ่งขึ้นในทุกมิติ

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

6.1 ภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนให้มีสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้นโดยการสร้างสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้พื้นฟูอารยธรรม อนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี วางระบบจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ไม่ให้เป็นปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานให้มีความสะดวกสบายและมาตรฐาน โดยเฉพาะการคมนาคม ระบบไฟฟ้า ระบบประปา ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานสู่การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ กันตภณ หนูทองแก้ว (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า 1. การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านทาน, ด้านปิยวาจา, ด้านอุตถจริยาและด้านสมานัตตตา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถอภิปรายได้ดังนี้

6.1.1 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่ช่วยกันตรวจตราสอดส่องปัญหาที่เกิดขึ้นของระบบน้ำประปา ระบบไฟฟ้า ระบบการคมนาคม เมื่อพบปัญหาแจ้งแจ้งข่าวต่อองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง (อุตถจริยา) อีกทั้งยังมีความสามัคคีกันช่วยรักษาความสะอาดบำรุงรักษาถนน ท่อระบายน้ำ (ทาน) ภายในชุมชนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการทำงาน (อุตถจริยา) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระณเดช ปคุโณ (สมบุรณ์พร้อม) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของประชาชนชุมชน OTOP บ้านบกดวน ตำบลค่ายบกดวน อำเภอเมืองหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักสงเคราะห์มนุษย์ให้อยู่รวมกันในสังคม และชุมชนอย่างมีความสงบเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลให้สร้างสานความสามัคคี โดยผ่านการให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ และการแบ่งปัน

ปิยวาจา การพูดด้วยน้ำใจ อุตถจริยา การประพฤติประโยชน์ตนและผู้อื่น สมานัตตตา ความมีตนเสมอคือทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย

6.1.2 ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะประชาชนส่วนมากร่วมกันพัฒนาทำความสะอาดแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำสำหรับการเกษตร (อุตถจริยา) และได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรและการแปรรูปสินค้าผ่านการอบรมจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งอยู่อย่างสม่ำเสมอ (ทานและสมานัตตตา) จนสามารถแบ่งปันความรู้ด้านอาชีพการเกษตรที่ตนมีหรือได้รับการอบรมมาให้แก่คนในชุมชนได้ (ทาน) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิศรุต ฐิตโสภโณ (อนุนงษา) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการเน้นการให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนในด้านการพัฒนา ด้านปิยวาจา เน้นการพูดเพื่อทำความเข้าใจระหว่างประชาชนในด้านการพัฒนาชุมชน ด้านอุตถจริยา เน้นการพัฒนาด้านสาธารณสุข ด้านอาชีพ ด้านการศึกษาและการพัฒนาทางจิตวิญญาณ และด้านสมานัตตตา เน้นการวางตัวเป็นกลางในการแก้ปัญหาหรือแนวทางที่จะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนา

6.1.3 ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารสวัสดิการสนับสนุนเด็ก สตรี คนชรา คนพิการและผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและการดูแลสุขภาพ (ปิยวาจา) โดยให้ความร่วมมือแสดงข้อมูลพื้นฐานเพื่อจัดสวัสดิการและการดูแลสุขภาพ (ทานและสมานัตตตา) ตลอดถึงการส่งเสริมอาชีพของชุมชน โดยการรวมกลุ่มอาชีพภายในชุมชนและจัดแสดงสินค้า (อุตถจริยา) เพิ่มรายได้เป็นการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งมากขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระณเดช ปคุโณ (สมบูรณพร้อม) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของประชาชนชุมชน OTOP บ้านบกหวาน ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับพัฒนาของประชาชนชุมชน OTOP ตามหลักทาน ชาวชุมชนมีการจัดกิจกรรมหรือจัดทำกองทุนเพื่อช่วยเหลือประชาชนชุมชน OTOP ด้านหลักปิยวาจาผ่านหลักรัฐธรรมนูญชุมชน เป็นกฎที่หมู่บ้านตั้งขึ้นหลักอุตถจริยา ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และหลักสมานัตตตา การเป็นผู้ทำความดีและประโยชน์ให้กับชุมชนด้วยความสม่ำเสมอ ซึ่งจักทำให้เกิดความสุขความเจริญในชีวิตและสังคม

6.1.4 ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะประชาชนส่วนมากให้ความร่วมมือในการจัดงานบุญตามประเพณี (ทานและอุตถจริยา) ช่วยเหลือการจัดงานพิธีทางศาสนาอย่างเต็มความสามารถและสม่ำเสมอทุกครั้งที่มีการจัดงาน (ทาน อุตถจริยา และสมานัตตตา) มีส่วนรักษาวัดนธรรมประเพณีของชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ (อุตถจริยา) อีกทั้งยังส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาทุกระดับ ทุกรูปแบบ และทุกระบบ (ทาน) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตภณ หนูทองแก้ว (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ประธานชุมชนและแกนนำชุมชนควรรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมในชุมชน, ควรมีการกำหนดแผน การดำเนินงานให้กับทีมที่ให้การดูแลในชุมชน และองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นควรมีการส่งเสริมและจัดให้มีการถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชุมชน เพื่อเป็นประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมจัดทำปฏิทินปราชญ์

ชุมชนในแต่ละชุมชนในเขตเทศบาล ส่วนประชาชนควรมีการแบ่งปันปัจจัย 4 แก่บุคคลอื่นๆที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของโครงการพระราชดำริที่จัดขึ้นในชุมชนควรพูดคุยกับบุคคลรอบข้างที่มาติดต่อภารกิจที่เกี่ยวข้องกับชุมชนด้วยคำพูดที่สุภาพ อ่อนหวาน และสมาชิกในชุมชนทุกคนควรเสนอตนเองในการช่วยเหลือชุมชน โดยไม่ต้องร้องขอและให้การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนสมาชิกในชุมชนควรปรับตัวเข้ากับเพื่อนในชุมชนและวางตัวให้เหมาะสมสามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้

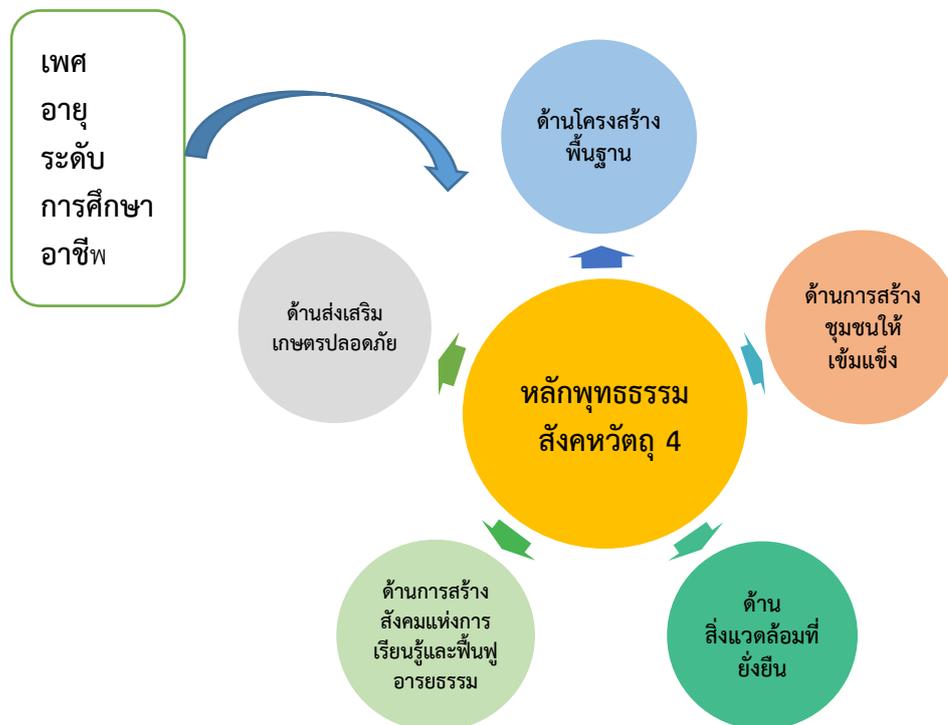
6.1.5 ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะประชาชนส่วนมากมีจิตสำนึกเห็นความสำคัญของธรรมชาติและป่าไม้ (อรรถจริยา) ให้ความสำคัญต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนเพิ่มมากขึ้น โดยการร่วมมือกันรักษาความสะอาด จัดการขยะให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (ทานและอรรถจริยา) อีกทั้งยังมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้คนในชุมชนได้ร่วมทำกิจกรรมฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ (ปิยวาจา) โดยได้รับการสนับสนุนความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งอย่างต่อเนื่อง (อรรถจริยา) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระณเดช ปคุโณ (สมบูรณ์พร้อม) (2564, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนา ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของประชาชนชุมชน OTOP บ้านบักหวาน ตำบลค่ายบักหวาน อำเภอเมืองหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักการสงเคราะห์มนุษย์ให้อยู่รวมกันในสังคมและชุมชนอย่างมีความสงบเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลให้สร้างสานความสัมพันธ์ โดยผ่านการให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ และการแบ่งปัน ปิยวาจา การพูดด้วยน้ำใจ อรรถจริยา การประพฤติประโยชน์ตนและผู้อื่น สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย

6.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประชากรที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามไม่แตกต่างกัน ประชากรที่มีอายุ การศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวุฒิภาวะวัยวุฒิคุณวุฒิ ประสบการณ์ที่แตกต่างกันทำให้ขอบเขตการตัดสินใจแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตภณ หนูทองแก้ว (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการพระราชดำริเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ผลวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการพระราชดำริ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน และพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการพระราชดำริ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ในทุกด้านได้แก่ด้านการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี, ด้านการไม่แบ่งเป็นพวกเขาพวกเรา, ด้านการเคารพในเหตุผลของคนส่วนใหญ่และด้านการรักหมู่คณะมีใจหวังดีและช่วยเหลือเกื้อกูลหมู่คณะด้วยความเต็มใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ยกเว้นปัจจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้านการรับผิดชอบต่อส่วนรวม และด้าน

การเป็นผู้สร้างความเข้าใจอันดีในหมู่คณะที่มีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยได้ดังนี้

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

8.1.1 องค์กรปกครองส่วนตำบลห้วยแอ่งควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น

8.1.2 องค์กรปกครองส่วนตำบลห้วยแอ่งควรส่งเสริมสนับสนุนเพิ่มงบประมาณในทุก

โครงการพัฒนาชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ควรมีกิจกรรมส่งเสริมศีลธรรมและจริยธรรมอบรมปลูกจิตสำนึกเพื่อพัฒนาจิตใจของประชากรในชุมชน เพื่อพัฒนาจากภายในสู่ภายนอก

8.2.2 ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และพื้นที่ฟูอารยธรรม การเรียนเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนา ควรพัฒนาวัดในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงแหล่งรู้สาขาวิชาอื่นๆที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษารูปแบบหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนของประชาชน โดยบูรณาการหลักพุทธธรรม เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้ทราบว่ารูปแบบหรือยุทธศาสตร์ใดสามารถพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน

8.3.2 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยติดตามประเมินผลการพัฒนาชุมชนของประชาชน โดยบูรณาการหลักพุทธธรรม พื้นที่อื่นทั่วประเทศโดยการศึกษาเปรียบเทียบผลการการบูรณาการบนความแตกต่างทางด้านบริบททางวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาชุมชนให้เหมาะสมกับแต่ละบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนให้เหมาะสมกับแต่ละบริบท

9. เอกสารอ้างอิง

- กันตภณ หนูทองแก้ว. (2562). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ชานนท์ สมอุดร ผู้ให้สัมภาษณ์. 13 กรกฎาคม 2565. ณ ที่ทำการกำนันตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
- ณัฐวุฒิ ททรัพย์อุปถัมภ์. (2558). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 3. จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ประภาส ทัดติวงษ์ ผู้ให้สัมภาษณ์. 12 กรกฎาคม 2565. ณ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2546). ประวัติความเป็นมาของการพัฒนาชุมชน เอกสารประกอบการสอนวิชา พช. 611 ทฤษฎีและกระบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระณเดช ปคุโณ (สมบูรณ์พร้อม). (2564). แนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของประชาชนชุมชน OTOP บ้านบกหวาน ตำบลค้ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวิศรุต ฐิตโสภโณ (อนุวงษา). (2561). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2525). **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง**. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา.

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง. (2564). **แผนการพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-2570**. สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2565. จาก https://huay-ang.go.th/select_news.php?news_id=608

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์, พระครูสมุห์ ศิลาศักดิ์ สุเมโธ, ดร., พ.ต.ต. ดร.เพชรเดช เสมานู, ดร.พรพิมล โพธิ์ชัยล้ำ คณะกรรมการสอบ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณ พระครู สีลสรวิชัยคุณ, ดร., พระครูสมุห์ ศิลาศักดิ์ สุเมโธ, ดร., นายประภาส ทัดติวงษ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ ขอกราบขอบพระคุณ พระครูกิตติวราทร, ผศ.ดร. ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ และอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้ความเมตตา ถ่ายทอดความรู้ คำแนะนำ ชี้แนะ และตรวจแก้ไข อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ทำให้งานวิจัยเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี และขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่านที่มีได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ด้วย